ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 122 — Субота 1 мај 1954

МИКИ трага за Мула-лом

„УГОДНО" ПУТОВАЊЕ

12

ЗБОГОМ, КХАН-ДУ... ИЗВИНИТЕ ЗБОГ НЕОСНОВАНИХ СУМЊИ!
ЗАБОРАВИМО ТО! ЗБОГОМ, ПРИЈАТЕЉУ
ТИГ!

ГЛУПО ЈЕ БИЛО ШТО САМ И ПОМИСЛИО ДА КХАН-ДУ ХОЋЕ ДА МЕ УБИЈЕ РАДИ КАРТЕ!

КРАЉИЦА СЕДАМ МОРА

ШТА? ОВО ЈЕ КАБИНА... ОВА... ХЕЈ!

ХЕЈ, ТИ... НЕ МОЖ' БИТИ ДА ЈЕ МОЈА КАБИНА. ПУНА ЈЕ ПЛОВКИ!
У ПРАВУ СТЕ, ГОС'Н МИКИ...

ИЗВОЛТЕ ОВАМО... С КОЗАМА!

КАПЕТАН ВАС ПОЗДРАВЉА И ПРЕДЛАЖЕ ВАМ ДА ПРЕ ДОРУЧКА ИЗИЂЕТЕ НА СВЕЖ...
НЕ, ХВАЛА! ЈА БАШ...

НИ ГОВОРА... ПОВРЕДИЋЕТЕ КАПЕТАНОВА ОСЕЋАЊА!
ЕЈ, БРЕ!

ВИ'Ш ШТА ПИШЕ У „ТУРИСТУ": НА „КРАЉИЦИ" ИМАТЕ САВ КОНФОР И ПРИЛИКУ ЗА КОРИСНЕ ТЕЛЕСНЕ ВЕЖБЕ...
МОЖДА ГРЕШИМ... АЛИ ПОЧИЊЕМ ДА ЖАЛИМ ШТО НИСАМ САЧЕКАО ДРУГИ БРОД!

ШТА ТО ЗНАЧИ? ЈА САМ ПЛАТИО ПОДВОЗ А МОРАМ ДА РИБАМ ПАЛУБУ И ДА СПАВАМ С КОЗАМА!
А ВИ БИСТЕ РАДИЈЕ САМИ?

ПА ШТО НИСТЕ ПРЕ РЕКЛИ? МИ СЕ ТРУДИМО ДА ЗАДОВОЉИМО...

А САД?
У РЕДУ... ПРИСТАЈЕМ НА КОЗЕ!

КО ЈЕ БИО добри војник Швејк?

САЗНАЛО СЕ ОНДА КАДА СУ ПРОУЧЕНА АКТА БЕЧКОГ АРХИВА

„Добри војник Швејк", роман Јарослава Хашека, чим се појавио освојио је чешку, а убрзо и добар део светске јавности. Колико је то дело било популарно види се и из тога што је драматизовано и као такво обишло многе светске позорнице, са чијих репертоара ни до данас није скинуто. Оно је снимљено и за филм, а писац Карел Вањек, да би задовољио одушевљену публику, која је жалила што дело није још обимније, наставио је да пише „Доброг војника Швејка" онде где је Хашек стао. И још нешто у прилог томе: овај роман још пре двадесет година преведен је на седамнаест језика.

Публика је била одушевљена мање-више свим личностима из овог романа. Али, разуме се, највише Швејком. У неким личностима пронашла је људе из „чаршије". Ето, гостионичар Паливец, власник „Крчме код бокала", био је задовољан како га је описао Хашек. Радо је о томе причао са својим пријатељима. На Хашека се није љутила ни друга стварна личност из романа, Ото Кац, војни свештеник, који се после рата разочарао у свој позив, па је мантију обесио о клин и отишао на дужност прокуристе у фабрици боја и бронзе у северној Чешкој.

Решена је тајна

Али, ко је био Јозеф Швејк, који је на онако ведар и мудар свој „идиотски" начин рушио старо и велико царство? Хашек је у предговору свога романа рекао за неке личности ко су, али није казао ко је био Швејк. То би, можда, остала тајна за вечна времена да једнога дана, пре двадесет година, нису у Праг стигли извесни документи из Бечког архива. У њима су окарактерисане многе личности из Прага и њихов живот и схватања за време Првог светског рата. Како је било пријатно оним „архивским пацовима" када су наишли на документе у којима се говори о Јарославу Хашеку. Превршући један по један акт, они су се све више изненађивали и најзад су решили тајну. Јозеф Швејк није био нико други него Јарослав Хашек. Ко је читао овај роман то ће јасно видети када наведемо документе Бечког архива у којима се говори о великом писцу и о његовом животу за време рата.

Први акт „идиотизма"

Када је букнуо Други светски рат многи становници Прага били су јако збуњени, али новинар и књижевник Јарослав Хашек не. Остао је хладнокрван. Одлучио је да кроз свој специјални хумор исмеје тадању стварност, а то је постигао тиме што се правио идиотом. Док су се други збуњивали, он „као велики патриота врши пропаганду за рат", истиче где год може своја „велика патриотска осећања".

Први акт тог његовог „идиотизма" види се из овог примера. Одмах по Сарајевском атентату у свим прашким новинама објављена је на првој страни слика Фрање Јосифа. На њој се види како цар клечи пред неком иконом и моли се за „добро својих народа". Хашек је у то време био уредник зоолошког часописа „Из животињског царства". Да не би „заостао у патриотизму иза других", он је ову фотографију објавио на истој страни где је пре тога објављивао слике ретких и егзотичних животиња. Док се публика смејала, цензура није ништа приметила, нити је схватила ову духовиту Хашекову подвалу. Убрзо после тога Хашек је ухапшен, али не због исмејавања цара, него зато што је у гостионици Паливеца, када га је овај упитао да ли жели црно или бело пиво, рекао: „Дајте ми црно. Нека се види да сам у жалости као и они у Бечу". Та Хашекова изјава унета је у полициске акте у којима се о њему говори. Ево даљих детаља из тих докумената. У једном се говори да је Хашек опасна и сумњива личност, из другог се види да су војне власти издале уверење Хашеку у коме се каже да је он исправан војник, али да је идиот. Одатле и она сцена у роману у којој се он пријављује као добровољац да иде у рат против Србије. На питање зашто то чини, Хашек одговара да то ради због тога што је „званично проглашен идиотом".

„На Београд, на Београд!"

У тим документима постоји и лекарско уверење које су Хашеку издали лекари луднице у Бохњицама, где је Хашек провео неко време. Ти лекари констатовали су да је Хашек „ограничен, али да није опасан за околину". За то тврђење они су навели и доказе. Када су га упитали где је најдубља река Влтава, Хашек им је одговорио тачно: под Вишехрадском Стеном. Али, када га је један лекар упитао колико је два пута два, Хашек се сада прави идиотом и аутоматски одговара да је два пута два седамнаест. Овим доказима лекари су придодали и „апсолутан доказ" свога налаза да мозак код Хашека слабо функционише. Кад су га увели у салу за испитивање лудака, Хашек је брзо појурио пред слику Фрање Јосифа и одушевљено узвикнуо: „Живео ћесар Фрања Јосиф први!" Ову епизоду Хашек је навео и у свом роману.

На основу овог лекарског уверења Хашек је отпуштен из војске. Рат се већ увелико водио. Стање је било веома тешко. Али, велики писац не губи главу. Он измишља нове сцене да би потврдио свој „званични идиотизам" и лакше исмејао царство које се љуља. То је чинио на разне начине. Ево једнога. Он је отишао код свога комшије који је боловао од узетости и позајмио његова колица. Сео је у њих, закитио се каранфилом, а преко крила пребацио две штаке. Затим је замолио газдарицу да га одгура кроз најживље улице до Стрељачког Острва, где се вршила регрутација. И газдарица је волела шалу, па је испунила Хашекову жељу. Док га је гурала кроз најживље улице, Хашек је из свега гласа викао: „На Београд! на Београд! Ми марширамо на Београд! Без нас неће победити! Живео принц Еуген Савојски!" Свет трчи за овим колицима. Маса постаје све већа. Хашек поново држи говор окупљеном народу у коме каже: „Господо, Срби су убили стрица нашег премилостивог цара! Срби иду са Турцима на нас. Ми се не бојимо ни једних ни других. Осветићемо им се! Живео Фрања Фердинанд и његова племенита госпоја Софија!"

„Ја сам званични идиот."

Публика је брзо увидела да Хашек исмејава рат, јер је Еуген Савојски умро 1736 године, Фердинанд и његова жена Софија већ су били мртви, а Срби и Турци били су противници у Првом светском рату, а не савезници. Полиција није схватила у чему је ствар, па га је, мислећи да је Хашек велики патриота, одвела на Стрељачко Острво, где је вршена регрутација. Заштићен од полиције, Хашек се обраћа народу и узвикује са колица: „На Београд! На Београд! Без нас не може ништа да буде!"

Колико су ондашње власти биле у заблуди о Хашеку, види се и из једне нотице која је исечена из немачких новина и придодата Хашековим документима у Бечкој архиви. У тим новинама писало је да је „један чешки инвалид био захваћен ратним одушевљењем у толикој мери да га је његова мајка одгурала у колицима на регрутацију."

Када је Хашек ушао у салу за регрутацију видео је војнике који чекају на преглед. Одмах је приметио да су се сви жалили лекару да болују од неке болести; желели су да се извуку. Лекар је био Немац и знао је свега неколико чешких речи. Када би упитао неког регрута од чега је болестан и овај му рекао да болује, например, од туберкулозе, онда је лекар по једном шаблону одговарао болеснику: „Ти имала туберкулозу, ја имала туберкулозу, господин официјал имала туберкулозу, господин генерал имала туберкулозу и ми сви слушила војска. Слушила и Ти".

Ову реченицу лекар је понављао свима који су се тужили да су болесни, само је место речи туберкулоза убацивао болест срца, ако се на то регрут тужио, затим дустабан, чир у стомаку итд. Духовити Хашек све је то слушао, па му се дала згодна прилика да и овде изрази „свој патриотизам". Када је дошао на њега ред и лекар га упитао на шта се тужи, Хашек је, правећи се блесав, рекао: „Ја сам званични идиот!" Лекар му је, као и другима одговорио: „Ти си званични идиот, господин официјал је званични идиот, господин генерал је званични идиот и ја сам званични идиот и ми сви слушила војска. Слушила и Ти!"

Присутни регрути превртали су се од смеха. Када су доктору рекли шта је изговорио, он је одмах наредио да се Хашек ухапси. Из других аката се види да је Хашек био отпремљен у болницу, што се помиње у делу.

Хашек се извукао из затвора. О томе се говори и у његовом делу. Ту му је помогао војни свештеник Ото Кац, који га је узео за посилног, јер је „био уверен да је Хашек невино осуђен, пошто због слабе памети не зна шта чини".

Ето, све те и многе друге сцене из свог живота за време рата Хашек је унео у свој роман. Хашеково дело „Добри војник Швејк" јасно је доказало колико је овај писац био генијални хумориста, али не само као писац, него и као човек у обичном животу. Јарослав Хашек родио се 24 априла 1883 у Прагу, а умро 2 јануара 1923 у Липници. Као новинар написао је безброј чланака, као писац више дела, али је бесмртну славу стекао романом „Добри војник Швејк".

Б. Е. ИРИ

Долина ПЛАВЕ МАГЛЕ

(11)

И трећи пакет летео је већ према долини.

— А ово је за ваше господство над читавим светом!

Четврти пакет падао је право према кули.

— Ово вам је освета за оних четворо који леже на падини!

За тренутак Кервуд је могао да види сва четири пакета динамита како лете кроз ваздух, а тада је први пакет додирнуо земљу. Лагано, као у некој источњачкој игри, велика кула у центру града најпре се заљуљала, а затим се стропоштала. Њена тешка метална конструкција поклопила је ваздушни брод баш у тренутку кад се он почео уздизати. Други пакет динамита пао је на најближу зграду поред куле и под њеним срушеним зидовима од ваздушног брода није остало ни трага.

Експлозија треће Кервудове „пошиљке" разнела је кров и срушила унутрашње зидове највише зграде на тргу. Усред рушевина злокобно је светлуцао златни под собе у којој је дан раније Рамон разговарао с Кервудом и његовим друговима. Занет посматрањем Рамонове куће, под чијим је рушевинама, Кервуд се бар надао, лежао и њен господар, он није ни приметио кад је четврти пакет динамита погодио велику сунчану машину. Иако су сва четири пакета динамита била једнака, четврта експлозија била је бар трипут јача од претходних. По свој прилици, и у самој сунчаној машини било је неког експлозива, који је експлодирао истовремено кад и динамит.

Мада се Кервудов авион налазио високо изнад долине, крила су стала да му подрхтавају од силне експлозије. Да се не би излагао непотребној опасности, Кервуд је полетео готово вертикално увис, а онда се окренуо и погледао надоле. Густ облак прашине и дима обавијао је

читаву долину, тако да се само понегде могао назрети торањ или кров какве грађевине.

Наједном, Кервуду је застао дах. Високи источни зид долине, огромна стеновита маса, почињао је лагано да се љуља и одваја од свог подножја. Читава једна планина, као да ју је хитнула нека џиновска рука, котрљала се према граду у долини.

— Зар је могућно, — питао се Кервуд у чуду, — да су експлозије изазване динамитом проузроковале геолошка померања?

Па ипак, то је била истина. Таласање земљишта и потрес који је изазвала експлозија динамита и непознатог експлозивног материјала у сунчаној кули померили су основе стена које су опкољавале долину.

Ма колико да се касније трудио да се сети читавог тока догађаја, Кервуду је у памћењу остала само страховита тутњава и камена лавина која се котрљала према граду. Јер, пре но што је источни зид пао, и западни је почео да подрхтава и да се одваја од своје основе. У њему се најпре појавила једна попречна пукотина, широка неких пет метара, а затим су се оба дела сручила на долину. Грмљавина камених лавина била је тако страшна да Кервуд од ње није могао да чује ни тутњаву свог јаког авионског мотора.

Више од пола часа трајао је тај ужас кога ће се Кервуд сећати до краја живота. Читаво то време он је кружио изнад долине и кад се, најзад, све утишало, оно што је угледао могло се упоредити само с метеорским кратером. Хиљаде и хиљаде тона камених блокова и крупнијег и ситнијег камења покривале су место где се до недавно налазио величанствени град. Испод те огромне хрпе камења није се могло видети ништа од онога што је била изградила човечја рука. Ниједна жива душа у граду није могла да избегне ту несрећу.

— Господе! — прошапта Кервуд узбуђено. — Сви ти људи... Шпанци... Французи... Алетхин народ... сви су настрадали. Али, можда је то и боље него...

Један час касније, пошто је спустио авион на исто место где се и раније налазио, Кервуд је пошао према долини.

— Ко ли се од њих пет спасао? — питао се ко зна по који пут.

Срце му је готово престало да куца кад је зачуо своје име. То није био позив, већ крик радости, олакшања и, истовремено, ужаса. У истом часу Алетха је већ била у његовом наручју.

...Дуго су, ћутећи, гледали доле, где је испод гомиле камења лежао разорени град. Наједном, Кервуд задрхта. На половини падине нешто се кретало. Нека људска прилика с муком се вукла на лактовима и коленима.

— Ален! — викнуо је Кервуд и потрчао низ падину.

Аленово тело, које је Кервуд пажљиво узео на руке, било је сивоцрно и покривено пликовима.

— Жив сам... жив, — муцаше Ален. — Мора да су зрак уперили на тебе сувише брзо, пре но што су ме... Велико дело си учинио, Томе... Велико...

Ален се онесвестио на пријатељевим рукама. Лагано, да га не повреди, изнео га је Том до врха падине. И док је Алетха цепала крајеве своје хаљине да му завије ране, Кервуд га је придржавао, лицем окренут долини. Златни град више није постојао. Свет никад неће дознати за њега и никад неће моћи да поверује...

— Крај —

фарма ЛЕПТИРОВА

Била је недеља, дан одмора и провода за оне који су читаву седмицу провели у раду. У близини једне велике душевне болнице у Јужној Енглеској, која се налазила у пријатном, шумовитом крају, шетала је једна породица: отац, мати и њихова два несташна дечака. Изненада, иза једног брежуљка појавио се средовечан човек с мрежом у руци. Човек се понашао веома чудно: час би трчао као дете, а час би застао и, као да нешто тражи, лагано корачао не дижући погледа с траве. Кад им се, тако погнуте главе, приближио на десетак метара, један од дечака запитао га је шта то тражи и да није нешто изгубио. „Тражим духове", — одвратио је човек. Мајка је уплашено привукла децу к себи и сви четворо удаљили су се готово трчећи. Није прошло ни четврт часа а четири снажна болничара из душевне болнице опрезно су му се приближили, и то с леђа, и бацили на њега мрежу од чврстог конопца. Тек у болници он је успео да их увери да није никакав одбегли лудак и да је у пољу тражио мале лептирове сличне мољцима, који се у зоологији називају "духовима". Чим се за њим затворила гвоздена капија душевне болнице, он је пожурио у поље и наставио да тражи своје "духове".

Таквих и сличних доживљаја било је много у животу Х. Њумена, сопственика најчудније фарме на свету, фарме за гајење лептирова. Она се налази у сеоцету Бекслију, неколико километара далеко од Лондона. Фарма не захвата више од 4.000 квадратних метара, а ипак има више десетина хиљада „становника". Дрвеће на њој прекривено је гусеницама-будућим лептировима, а у кући, под стакленим звонима и у кутијама, могу се видети најлепши, најређи и најскупоценији примерци ових инсеката. На Њуменовој фарми, за свега пола часа, човек може да упозна цео животни циклус лептирова, који иначе код неких врста траје четрнаест дана, а код других и читаву годину. Ту се могу видети сићушне гусенице у тренутку кад излазе из јаја; одраслије гусенице како, заштићене прозирним свиленим велом, брсте лишће на жбуновима и дрвећу; сасвим одрасле гусенице које се пред очима гледалаца обавијају чауром; и, најзад, како из чауре излази лептир, шири своја дотле савијена крила и први пут полеће у ваздух.

Њуменова фарма лептирова има купце широм света: природњачке музеје, универзитете, разне лабораторије и научне институте. Ипак, она није само трговачко предузеће. На њој се увек налази понеки млади научник који проучава живот појединих врста ноћних и дневних лептирова и мољаца.

ДУБРОВАЧКА ЧОХА
без такмаца

„Овај град живи од мора“ — рекао је за Дубровник византиски цар и писац Константин Порфирогенит. Заиста, Дубровчани су се не само бавили риболовом, као и други приморски народи, већ су врло брзо развили и бродоградњу, занатство, вађење соли из мора итд. То је у толикој мери било развијено да су они водили живу трговину са свим балканским земљама, о чему има помена и у разним средњовековним повељама. Тако Стеван Немања 1186 године дозвољава Дубровчанима да слободно тргују по његовој земљи. То исто чини Кулин-бан 1189 године, а мало доцније, 1192, и византиски цар Исак, који допушта Дубровчанима да тргују по целом византиском царству.

Предузимљиви дубровачки трговци нису се задржали само на копну, него су кренули на својим лађама и почели да тргују са прекоморским земљама и градовима. Тако су закључили многе уговоре са више италијанских градова. Још у 13 веку, поред осталих, нарочито је био јак еснаф текстилаца, па није ни чудо што је у Дубровнику убрзо основана и једна већа радионица за израду чохе, а уз њу и бојаџинице.

Ова „фабрика“ нарочито се развила у првој половини 15 века, па је са успехом пласирала своје производе на пијацама Србије, Зете, Босне и Бугарске. Дубровчани су имали велике зараде од ње, па је то изазвало завист и код неких других наших градова и властеле, који су такође хтели да оснују овакве радионице. Још забринутији од њих били су Млечани, јер су им Дубровчани били јаки конкуренти на тржишту, па млетачки сенат доноси наредбу о забрани увоза и транзита дубровачке чохе преко свих земаља којима Млечани владају. Али, то није могло да омете рад дубровачке радионице чохе, која се и даље развија, те је најзад млетачки сенат присиљен да се због тога састане у септембру 1462 и да донесе важне закључке.. Пошто је истакнуто да је производња чохе веома важна за Млетачку Републику, јер од ње живе многе породице, а нарочито морнарске, у закључцима се даље каже: „Производњу чохе у Млецима упропашћава дубровачка чоха, која се у великој количини израђује у Дубровнику, па се свуда носи и продаје. Млетачки сенат је решен да помогне домаћу индустрију чохе, да не би пропале многе породице на срамоту Млетачке Републике. Због тога он објављује да се за чоху која се израђује у Дубровнику и у Херцегновом пре извоза плати у Котору десет од сто од вредности, а да млетачки грађани не смеју куповати и извозити чоху која је израђена у Дубровнику и у Херцегновом“. Кад је овај предлог изнесен на гласање, за њега је гласало 87 сенатора, а против 21.

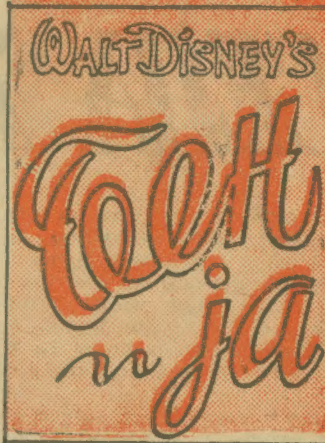

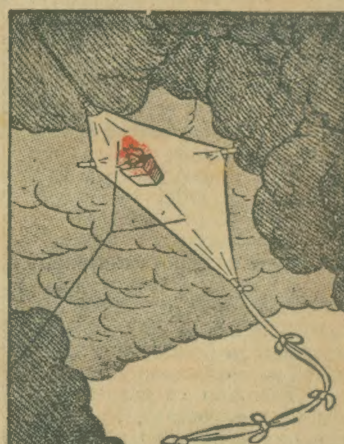

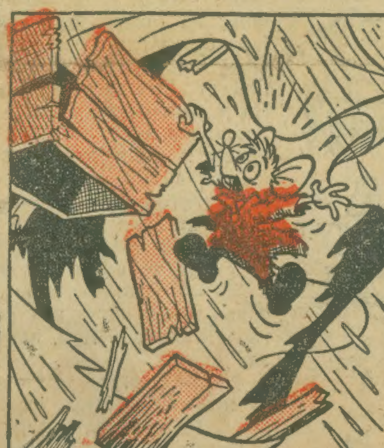

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

САОБРАЋАЈНИ ЗНАЦИ

Стари народи познавали су једну врсту писмености која се и до данас задржала у извесним облицима. То је такозвано сликовно писмо, то јест саопштавање мисли помоћу слика. Некад та слика садржи целу реченицу. Типичан пример сликовног писма су хијероглифи у старом Египту. За сликовно писмо знали су и Вавилонци и Асирци, који су помоћу извесних знакова означавали небеска тела. Нека врста сликовног писма употребљава се још одавно у медицини, хемији итд.

У сликовно писмо спадају и саобраћајни знаци који се налазе на видним местима по свим друмовима целога света и углавном су заједнички за све народе.

На нашем цртежу приказани су ти саобраћајни знаци. С лева на десно они значе:

Први ред:валовит пут или јама, завијутак налево, оштра кривина или двоструки завијутак, раскрсница, пруга са браником.

Други ред: пруга без браника, пази на стоку, раскрсница са споредним путем, општа опасност, предносни пут или причекај док прођу возила која се укрштају.

Трећи ред: забрана саобраћаја у оба правца, забрана свим возилима, забрањен пролаз моторним возилима, ограничена брзина (до 30 километара), стој пред раскрсницом.

Четврти ред: забрањено задржавање, обавезни правац вожње, стој — царинарница, место за паркирање кола, болница.

Пети ред: путоказ на раскрсници, станица за хитну помоћ, пази при прелазу преко пруге, бензинска станица, путоказ на раскрсници.

Ко су биле музе?

По митологији музе су биле кћери Зевса и Мнемосине, богиње и заштитнице учености и лепих вештина, нарочито песништва и музике. Број муза био је најпре три или четири, док најзад није утврђен на девет. Њихова имена су: Калиопа, заштитница епског песништва; Клио, муза историје; Мелпомена, муза трагичне и лирске поезије; Талија, муза комедије и комичне поезије; Еутерпа, муза лирског песништва; Ерато, муза љубавне поезије; Уранија, муза астрономије; Полихимнија, „богата песмом“, муза свечане песме и речитости; и Терпсихора, муза вештине играња.

Људске особине
у народним пословицама

О добродушнима

Да га човек привије на рану, излечио би је.

И пилету каже добројутро.

О хвалисавима

Која кокош много какоће, мало јаја носи.

Ко се хвали, сам се квари.

О ленима и млитавима

Да га човек пошље по смрт, могао би се наживети.

Окретан као доњи жрвањ.

О охолима

Да га земља не вуче себи, полетео би.

Раскречио се као рак на брзаку.

О дволичнима

На језику мед, а на срцу лед.

Овчије руно, вучије срце.

О беспосленима

Дуго му време па броји козја имена.

Беспослен Мујо фишеке завија.

О срећнима

Да падне с дрвета, однео би кући грања.

Ко је срећан и вране му јаја носе.

О ћутљивима

Уста има језика нема.

Ко мучи, два учи.

О окретнима и умешнима

Би се на сребрној пари обрнуо.

Тај уме и из воде сув изићи.

ПРВЕ ДОПИСНЕ КАРТЕ У СРБИЈИ

Прве дописне карте у Србији пуштене су у саобраћај 1 априла 1873 године, али је одлука о томе донесена још 23 октобра 1871 године. Прве дописне карте биле су одређене само за унутрашњост земље. Биле су доста просте и са плаћеним одговором, а на њима је био натпис: саобраћајна карта. Карта је стајала 10 пара чаршиских.

КО ЈЕ НАПИСАО И КОМПОНОВАО МАРСЕЉЕЗУ?

Марсељеза се појавила крајем осамнаестог века у епохи француске буржоаске револуције. Она је била снажан израз патриотских осећања француског народа у време борби с контрареволуционарном коалицијом 1792 године.

Судбоносан састанак

Вест да је Аустрија објавила рат Француској, 20 априла 1792 године, муњевито се разнела широм целе земље, па је стигла и у Стразбур после пет дана, 25 априла. Тога дана, увече, за столом у кући претседника општине седела је једна група официра, која се спремала да тих дана крене у рат. У разговору који се водио, претседник општине Дитрих изразио је жаљење што Француска у овим великим данима нема своју народну химну и почео да наваљује на војног инжењера Руже де Лила, за кога је знао да је песнички расположен, да он састави такву песму. Разговор се наставио, а када су се растали, Руже де Лил, одмах по повратку кући, сео је и за неколико сати испевао песму и компоновао је. Сутрадан, на поновном састанку, Дитрих је већ певао химну. Та химна прво се звала „Ратна песма рајнске војске“.

Како је Марсељеза добила име

Марсељеза је брзо одушевила становнике Стразбура, а затим је, још брже, допрла и до Јужне Француске, где су је становници Марсеља певали већ у јуну. Када је један батаљон Марсељаца-добровољаца кренуо за Париз, сви су војници знали напамет Марсељезу и певали је целим путем. У Паризу је ова песма наишла на право усхићење код свих становника. Слушајући је, народ јој је дао име: „Химна Марсељаца“, јер ју је првипут чуо од становника Марсеља. После је добила скраћен назив: „Марсељеза“.

Ко је написао седму строфу

Марсељеза има седам строфа, али седму није написао Руже де Лил. Она је додата песми нешто доцније. Дуго се мислило да је последњу строфу написао песник Мари Жозеф Шеније, али то није тачно. Последњу строфу саставили су новинар Луј ди Боа и свештеник Антоан Песоно.

Ипак Руже де Лил...

Никада се није оспоравало да је првих шест строфа Марсељезе написао Руже де Лил. Међутим, што се тиче музике, многе личности су тврдиле да су је оне саставиле. Неки непознати виолинист Александар Буше покушао је да докаже да је он компоновао музику Марсељезе, а не Руже де Лил. Један Немац тврдио је да је мелодију Марсељезе нашао у миси неког црквеног композитора Холцмана. Осим ових, покушали су и многи други да се прогласе за композиторе Марсељезе, али нико није успео то да докаже и неоспорно је утврђено да је песник и композитор Марсељезе — Руже де Лил.

Многи велики композитори уносили су у своја дела музику Марсељезе.

У периоду рестаурације монархије у Француској, Марсељеза је била забрањена, али се поново појавила у револуцијама 1830 и 1848 године. Друго царство поново је забранило Марсељезу, али је Трећа Република најзад Марсељезу прогласила својом званичном химном.

СВАКОГ МЕСЕЦА ЖЕТВА

У прадавна времена људи нису знали да обрађују поља, акамоли да гаје пшеницу; живели су од лова; јели су месо уловљених животиња, па и заробљених људи. Прича се да је јуришна парола једног афричког племена кад је нападало на непријатеља гласила: „Месо, месо!“ Разуме се, непријатељ је чувши те речи бежао главом без обзира. По причи једног колонисте, Црвенокошци, који су се бавили ловом, били су јако изненађени кад су видели поља белаца под пшеницом.

— Белци су јачи од нас, — рекао је поглавица тога племена, — јер се они хране зрнима, а ми месом. До меса је тешко доћи, јер је потребно неколико година док животиња порасте, а свако од ових чаробних зрна које белци бацају у земљу враћа им стотину других после неколико месеци. Месо које ми једемо има четири ноге да би могло да побегне од нас, а ми имамо само две и не можемо га стићи. Зрна остају и расту где се баце. Ми се зими смрзавамо по шумама проводећи читаве дане у лову, а белци се одмарају код куће. Људи који једу зрна победиће људе који се хране месом...

Питања без одговора

Која је прва људска рука расула из пуне шаке прва зрна пшенице по „узораној њиви“? — не зна се. Где се први пут догодио тај велики тренутак у историји људског рода? — ни то се не зна. То су питања без одговора. Али, несумњиво, некад и негде то се збило. Ево кратке приче из те занимљиве историје.

По неким стручњацима, домовина жита је предња Азија, док други кажу да се пшеница гајила још у млађе камено доба у земљама на западним обалама Средоземног Мора. У гробницама старе Вавилоније и Египта нађена су зрна пшенице. Постоје и цртежи из старог Египта на којима се види како се у то доба сејало, жњело и врхло жито. Али, један од најстаријих података о употреби пшенице потиче из Кине, где се око 2800 године пре наше ере помиње пшеница као веома важан предмет исхране још из „исконског времена“.

Стари Грци нису имали довољно плодне земље, па су пшеницу набављали из својих црноморских колонија, затим из Сирије и Египта. Римљани су имали пшенице, али не довољно, па су је набављали из Азије и Африке, са Сицилије и из Шпаније. У Средњем веку пшеница је понајвише гајена у јужној Европи.

Лепиња — прабаба хлеба

Векови су прошли док су људи научили да обрађују поља и да гаје пшеницу, а исто тако и да праве хлеб. Прво су јели пржено зрневље. Доцније су од ољуштеног зрна правили кашу, која се у току векова претворила у лепињу — прабабу данашњег хлеба. Лепиња је била хлеб старих Египћана, Јевреја, Вавилонаца и Европљана бронзаног доба. Лепиње једу и данас многи народи. У Средњем веку, иако је пшеница била добро позната, бео хлеб био је посластица; јели су га само богаташи и болесници. Народ је обично јео кашу од проса. То се види и из класичног дела Франсоа Раблеа „Гаргантуа и Пантагруел“, које је писано у 16 веку На једном месту у том делу описује се како друмом пролази десетак пекара носећи погаче у град. Кад су их сељаци срели и лепо замолили да им продаду неколико погача, пекари су им набусито одговорили да неће. Називајући сељаке погрдним именима, пекари су им на крају добацили: „Вама не личи да једете ове дивне погаче. Будите задовољни хлебом од мекиња и проса“.

На то им је одговорио сељак Форжје:

— Тако не чине добри људи и комшије. Ми нисмо такви према вама кад дођете да од нас купите жита за погаче и лепиње. Али, нека; знајте добро, вратићемо вам милу за драго.

— Сувише вам се нешто дигла креста, — одговорили су пекари. — Мора да сте се синоћ преждерали проса.

Из овог разговора јасно се види да је пшеница гајена у Средњем веку у Европи, али да су широки народни слојеви јели просо.

На страницама историје пшенице забележено је и то да су научници, радећи стрпљиво дуг низ година, најзад успели, укрштањем, да одгаје пшеницу која ће моћи да расте у свим деловима света. Швеђани су извршили прве опите и добили пшеницу која одолева мразу. После њих то су успели Американци и Канађани, а затим и други народи, па је тако пшеница освојила пределе целога света.

Сада се свакога месеца у неком кутку земље повија жуто класје пшенице под оштрицом српа, косе или модерне машине. У јануару је жетва у Аустралији, на Новом Зеланду, у Бурми, Аргентини и Чилеу; у фебруару уЈужној Индији, Аргентини и Уругвају; у марту у Северној Индији и Горњем Египту; у априлу у Индији, Доњем Египту, Ирану, Сирији и околним земљама, Мексику и Куби; у мају у Мароку, Алжиру, Тунису, северном приморју Мале Азије, источним деловима Кине, јужном Јапану и јужним деловима САД; у јуну на Пиринејском, Апенинском и Балканском Полуострву, у јужним деловима Француске ,предњим деловима САД, Калифорнији, северном Јапану и у северној Кини; у јулу у северној Француској, доњодунавској низији, јужном делу СССР-а, северном делу САД и средњем југу Канаде; у августу у Великој Британији, Холандији, Белгији, Немачкој, Пољској, средњем делу СССР-а и источној Канади; у септембру у Шведској, Норвешкој, пределима СССР-а северно од средње Волге и на југу Сибира; у октобру у јужном делу Финске и северном делу СССР-а; у новембру у јужној Африци и Перуу; а у децембру у Абисинији, Еритреји, Сомалији и јужној Аустралији.

ЈАНУАР
АУСТРАЛИЈА, НОВИ ЗЕЛАНД, БУРМА, АРГЕНТИНА, ЧИЛЕ

ФЕБРУАР
ЈУЖНА ИНДИЈА, АРГЕНТИНА, УРУГВАЈ

МАРТ
СЕВЕРНА ИНДИЈА И ГОРЊИ ЕГИПАТ

АПРИЛ
ИНДИЈА, ДОЊИ ЕГИПАТ, ИРАН, СИРИЈА И ОКОЛНЕ ЗЕМЉЕ, МЕКСИКО, КУБА

МАЈ
МАРОКО, АЛЖИР, ТУНИС, СЕВЕРНО ПРИМОРЈЕ МАЛЕ АЗИЈЕ, ИСТОЧНИ ДЕЛОВИ КИНЕ, ЈУЖНИ ЈАПАН И ЈУЖНИ ДЕЛОВИ САД

ЈУНИ
ПИРИНЕЈСКО, АПЕНИНСКО И БАЛКАН. ПОЛУОСТРВО, ЈУЖНИ ДЕЛОВИ ФРАНЦУСКЕ, ПРЕДЊИ ДЕЛОВИ САД КАЛИФОРНИЈА, СЕВЕР. ЈАПАН И СЕВЕР. КИНА

ЈУЛИ
СЕВЕРНА ФРАНЦУСКА, ДОЊОДУНАВСКА НИЗИЈА, ЈУЖНИ ДЕО СССР-А, СЕВЕРНИ ДЕО САД И СРЕДЊИ ЈУГ КАНАДЕ

АВГУСТ
ВЕЛИКА БРИТАНИЈА, ХОЛАНДИЈА, БЕЛГИЈА, НЕМАЧКА, ПОЉСКА, СРЕДЊИ ДЕО СССР-А, ИСТОЧНА КАНАДА

СЕПТЕМБАР
ШВЕДСКА, НОРВЕШКА, ПРЕДЕЛИ СССР-А СЕВЕРНО ОД СРЕДЊЕ ВОЛГЕ И НА ЈУГУ СИБИРА

ОКТОБАР
ЈУЖНИ ДЕО ФИНСКЕ И СЕВЕРНИ ДЕО СССР-А

НОВЕМБАР
ЈУЖНА АФРИКА И ПЕРУ

ДЕЦЕМБАР
АБИСИНИЈА, ЕРИТРЕЈА, СОМАЛИЈА И ЈУЖНА АУСТРАЛИЈА

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

РЕПУБЛИКАНСКА ГОДИНА

За време Француске револуције извршена је реформа календара, па је година названа републиканском годином. Творци овог система хтели су да уведу децимално бројање времена и да избаце из старог календара све што потсећа на католицизам или ма на коју другу веру. Том приликом и месеци су добили друга имена. Тако их је књижевник Фабр д'Еглантон назвао овим именима: вандемијер — месец берби, бример — месец магле, фример — мраза, нивоз — снега, плувиоз — кише, вантоз — ветрова, жерминал — клијања, флореал — цветања, прериал — ливада, месидор — жетве, термидор — жеге и фриктидор — плодова.

Сва ова имена одговарала су стању сезоне у сваком месецу у Француској, али не и у другим земљама, пошто је клима друкчија. По овом календару месеци су, као и код старих Грка, били подељени у три периода од по десет дана. Ти периоди називани су декадама. Нова година по овом календару почињала је 22 септембра.

„ДЕТЕ СНЕГА“

Дететом снега названа је ћерка Роберта Едвина Пирија, који је први ступио ногом на ону тачку која се назива Северним Полом. Она се родила једне мрачне поларне ноћи у снежној пустињи Северног Пола на 81 степену северне ширине.

КО СУ ТОРЕРОСИ?

Тореросима су називани људи којима је била дужност да у арени замарају бика и припремају га за одлучну борбу с матадором. Торероси су се делили у две категорије: пеонесе, пешаке, и пикадоре, који су се кретали на коњима наоружани копљем. Бика је убијао матадор.

ШЕШИРИ У ОБЛИКУ ГРОМОБРАНА

Када је Бенџамин Франклин пронашао громобран, појавила се мода да се праве шешири у облику громобрана. Ти шешири имали су јако шиљаст врх од кога је водила све до пета метална жица, исто као са врха торња до земље.

КО ЈЕ ПРОНАШАО ДРЕСИНУ?

Дресина је машина која се тера помоћу ногу. Стари модел имао је два точка који су стајали један за другим. Она је претходница данашњег точка, а пронашао ју је 1817 године Карл Дрез из Виртемберга, по коме је и добила име. Сада су то мала и лака кола са четири точка која људи терају по железничким шинама. Употребљава се за превоз железничког особља које прегледа и оправља пругу.

„НОСИТИ ДРВА У ШУМУ“

„Носити дрва у шуму“ је стара римска пословица, а значи чинити нешто непотребно и сувишно. Слична пословица постојала је и у старој Атини, а гласила је: „Носити сове у Атину“. Сова је била посвећена богињи Атини, а у граду Атини било је много сова, па је било бесмислено тамо их доносити. Аристофан и Лукијан наводе ту пословицу у својим делима.

ЗЕМЉА ШЕЋЕРЛЕМА
СИЛИ СИМФОНИЈА ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

ТАКМИЧЕЊЕ ЗА ИЗБОР МУЖА ЛЕПОЈ ПРИНЦЕЗИ МАРМЕЛАДИ

ЕВО КРЕМА ОД ВАНИЛЕ! ТАКО СВЕЖЕГ НИГДЕ НЕМА! СТО ДИНАРА ПОЛА КИЛЕ ОД ВАНИЛЕ ЕВО КРЕМА!

КРЕМ

КРЕМ БАШ МНОГО ЈА НЕ МАРИМ - ХВАЛА! АЛИ ТЕБЕ - ПОЉУБИЋУ, МАЛА!

Прва велика прослава 1 МАЈА У БЕОГРАДУ

Прва велика прослава Првог маја у Београду била је 1902 године. Празник рада и дотле је слављен, али ниједне године није био тако организован, нити је у прослави учествовао толики број радника.

Припреме за прославу спроводило је Београдско радничко друштво уз помоћ синдикалних савеза. Учешће у прослави претстављало је тада борбени акт и сви београдски радници од првомајске прославе очекивали су много. Занимљиво је да је београдска штампа онога доба критиковала раднике што прослављају Први мај, тај „туђински и швапски празник", а не прослављају Ђурђевдан и пребацивала им да напуштају домаће обичаје. Међутим, Београдско радничко друштво и синдикални савези увиђали су значај овог међународног радничког празника и све организовано радништво прихватило је првомајску манифестацију као свој празник.

Већ неколико дана пре прославе, београдска жандармерија била је у приправности. Дознало се да радници штампају плакате којима позивају људе да учествују у прослави. У трагању за овим плакатима, тадашњи полуписмени београдски жандарми срицали су разне огласе излепљене по бандерама не би ли међу њима открили првомајске прогласе. Неколико вечери пред прославу многи радници растурили су се по Београду с пуним недрима летака, које су убацивали у занатске радионице. Тада је радни дан трајао 12 и 14 часова, тако да су увече све радионице биле пуне радника.

Уочи саме прославе, у сутон, пре но што су по београдским улицама упаљени фењери, групе радника излепиле су за кратко време велике црвене плакате по бандерама, тарабама и по зградама. Ујутру је полиција била изненађена масом црвених плаката које су осванулe по целом Београду. У току ноћи ухапшено је више радника.

Сутрадан, по ведром и сунчаном дану, радници су се окупљали на Врачарском Пољу, на месту где се данас налазе зграде војне болнице. Многи од радника већ у свитање били су на улици. Долазак на зборно место био је у свечаном расположењу и сваки од учесника имао је на грудима знак првомајске прославе, на коме су биле утиснуте три осмице — симбол борбе за осмочасовни радни дан. (То је значило: осам часова рада, осам часова посвећених културном уздизању и одмору и осам часова сна).

Учесници су се окупљали око штаба прославе, у коме су се налазили управа Београдског радничког друштва и вођства синдикалних савеза. Поред масе радника, ту су били и многи грађани и великошколци. Синдикални редари уређивали су своје чланство и читава припрема текла је у задивљујућем реду и достојанствено. Поред првомајског знака, сви учесници имали су на грудима и каранфиле црвене боје. Стигао је и омиљени социјалиста тога времена Раде Спасеновић, земљорадник из Жаркова, с великом групом сељака. Спасеновић је био врло борбен и ведар човек. На грудима је носио велику црвену плакату. Прилазећи маси искупљених радника, махао је обема рукама, па је изгледао као развијена црвена застава. Долазак сељака изазвао је буру одушевљења међу радницима и срдачно је поздрављена борбена солидарност сељака и радника. Млади Димитрије Туцовић, који је тада био великошколац, и нај активније учествовао у организовању прославе, пришао је Спасеновићу и загрлио га. И доцније, читавог свог живота, Туцовић је високо ценио овог радничког борца из Жаркова.

У пуном реду радници су, манифестујући, са Врачарског Поља кренули у Топчидер, где је, код железничке станице, било одређено место за прославу. У поворци је било неколико хиљада лица. Ову импозантну поворку у стопу је пратила жандармерија, што учеснике није нимало узбуђивало. На месту свечаности у Топчидеру жандармерија је опколила раднике и спречила држање предвиђених говора. Говори нису одржани, али су за све време певане борбене радничке песме и играла се кола.

Радници су провели цео дан у Топчидеру, а предвече, опет у поворци, вратили се у град. Код тадашње фабрике дувана, на месту где се данас налази кафана „Мостар", радничку поворку пресрела је жандармериска коњица, али није успела да је разбије. У Улици кнеза Милоша раднике су дочекали општински службеници са ватрогасним шмрковима. Снажни млазеви воде залили су поворку, која се раздвојила. Групе радника су суседним улицама продужиле пут, сједињујући се опет на неколико стотина метара од овога места. У пуном реду, са поклицима и песмом, они су стигли на Славију, где је требало да се заврши прослава и одржи говор. Но, ту их је поново пресрела жандармерија и напала их кундацима и батинама. Дошло је до праве борбе. Под налетом жандармерије, предвиђени завршетак прославе није могао да се обави.

Тако је Први мај 1902 године, прва велика прослава радничког празника у Београду, завршен под борбом.

Откопавањем старих градова и насеља, који су вековима лежали под дебелим наслагама земље, често потсећа на догађаје из бајки или фантастичних романа. Јер, оно што археолози открију у ископинама каквог старог града понекад је толико неочекивано, толико у супротности с многим нашим веровањима, често и са оним што називамо „научном истином", да ми у првом тренутку одбијамо да поверујемо у тачност закључака који се сами намећу. Ко би, например, могао да поверује да су за електричне батерије знали и народи Старог века!

Године 1936 кустос багдадског музеја Вилхелм Кениг вршио је ископавања у Кхујут Рабуау, југоисточно од Багдада. Том приликом пронашао је неки чудан апарат који необично потсећа на електричну батерију. Апарат се састоји од једног глиненог суда у облику бокасте вазе, високе четрнаест сантиметара, чији пречник на најширем делу износи осам сантиметара. Округли отвор на врху вазе има пречник од 33 сантиметра. У вази се налази шупаљ ваљак, висок 10 сантиметара и широк 26 милиметара, начињен од веома танког и необично чистог бакра. На дну ваљка лежи танка округла плочица, такође од пречишћеног бакра, на чијој је доњој основи слој асфалта дебео три милиметра. Ваљак је затворен асфалтним запушачем кроз чију средину пролази гвоздена шипка дугачка 7,5, а дебела један сантиметар. Горњи део шипке је округао, док је доњи делимично нагрижен, тако да прелази у шиљак. Међутим, изгледа да је шипка некад била на оба краја једнаког облика и дебљине.

По мишљењу стручњака, овај чудни апарат могао је да се употреби само за једно: за добијање слабе електричне струје. Мада овај закључак изгледа прилично смео и невероватан, јер откривено насеље код Кхујут Рабуау потиче из времена парћанског царства, које је постојало од 250 године пре наше ере, до 228 године наше ере, научници тврде да се нису преварили.

Каснија ископавања само су потврдила њихово мишљење. Наиме, у близини Тел Амара пронађене су још четири батерије из истог времена. Мада ниједна од њих није тако добро очувана, уз њих су нађени и комади танких жица од гвожђа и бакра, које су, по свој прилици, служиле као спроводници.

Сличне „батерије" пронађене су и у ископинама насеља из каснијих периода. Професор Кинел, некадашњи директор градског музеја у Берлину, нашао је глинене вазе с бакарним и гвозденим деловима у Ктесифону, опет у близини Багдада. Ове ископине потичу из времена династије Сасанида, која је владала Персијом и околним земљама 226—652 године.

Занимљиво је да се сва ова налазишта налазе у близини Багдада. Вилхелм Кениг, који је откопао прву и најбоље очувану батерију, изгледа да је открио и за шта су оне служиле. Наиме, још и данас се багдадске кујунџије које израђују сребрни филигрански накит служе примитивним електролитичним начином да би позлатили своју робу. Они имају неку врсту примитивних галванских елемената у којима растварају злато, које се затим у танким слојевима таложи по сребрним предметима потопљеним у раствор.

Кад су багдадске кујунџије почеле да употребљавају тај начин позлаћивања, није могло бити утврђено, јер су сви они тврдили да су га научили од својих старих и да се та вештина од давнина преноси с колена на колено. Чудновато је, међутим, да о електричним батеријама не говори ниједан писац из Старог века. Из тога се може препоставити да је позлаћивање металних предмета била „пословна тајна" старих мајстора, коју су они љубоморно чували.

Па зар не потсећа на бајку прича да су галвански елементи, које је Луиђи Галвани изумео 1791 године, и батерије Александра Волте из 1800 године само „друго, допуњено и исправљено издање" глинених ваза које су производиле електричну струју?

Прича о једном јаку

Познато је како дивље животиње тешко подносе ропство, како су иза решетака кавеза троме и безвољне, нимало налик на ону хитру дивљач, сјајне длаке и живих очију, каква су некад биле. Чак ни дуге године робовања не могу у њима да потпуно угасе чежњу за слободом. О томе говори и ова прича о јаку, сроднику нашег говечета, који живи у Тибету и по јужним обронцима Хималаја, на снежним висинама које некад прелазе и пет хиљада метара.

Јак је преживар као и говече, али је знатно већи и јачи од њега. Има дебелу кожу, а тело му је прекривено дугом длаком. Рогови су му дуги и повијени, а реп космат као у коња. Отпоран је према оштрој клими. Прича се да је веома срчан и да је у стању да навали чак и на тигра, најкрволочнију звер ових крајева.

Још у давна времена становници Тибета успели су да припитоме јака, који је, живећи с људима, постао добро ћудан, привржен и користан. Он преноси терет, даје длаку за израду одела, а женке још и млеко.

У свим градовима где постоји зоолошки врт, људи желе да виде у њему што више животиња из свих крајева света. Једнога дана, то је било пре педесетак година, у лондонском зоолошком врту обрео се и један питоми јак, који се брзо привикао на нов живот и иза решетака провео пуних петнаест година. За тих петнаест година робовања јак се навикао на посетиоце. Тако се и тог хладног и магловитог децембарског дана пред јаковим кавезом затекло неколико посетилаца. Јак се, као и обично, на њих није много обазирао. Био је у стаји и мирно јео сено које му је чувар положио у јасле.

Међу посетиоцима налазио се и један официр који је дуго година служио у гарнизонима у подножју Хималаја, па му је јак био добро познат. И он га је, као и остали, позивао да изађе из кавеза, нудио му хлеб и колаче, али узалуд. Наједнoм, иако је давно напустио домовину јака, официр се сетио како Тибетанци дозивају ове животиње у стају кад је сунце на заходу. Чувши познате и већ готово заборављене гласове, остарели јак се пренуо и окренуо главу на ону страну одакле је допирао чудни зов. Гледаоци су били запрепашћени призором који се пред њима тада одиграо. Јак не само да је престао да једе сено, него је испустио и оно које му се затекло у устима. А тада је одјекнуло његово снажно рикање, радосније него икад за тих петнаест година проведених у кавезу. Нагло је појурио према официру, који је, провукавши руку кроз решетке, почео да га глади по врату, стално понављајући драги зов из домовине. Јак му је лизао руку, а кад је официр одлазио дуго је гледао за њим.

То је био тежак час за старог јака. Узбуђење је било велико и он више није могао да се смири. Кретао се спуштене главе, одбијао је да узме сено које је лежало у јаслама, па чак и хлеб који су му посетиоци пружали. Узалудни су били сви напори управе врта и чувара да угоде јаку дајући му бољу храну и бољи „стан". Пет дана после посете оног официра, јак је угинуо.

Када су ветеринари испитали његово тело, пронашли су да је животиња била потпуно здрава. Никаква болест није била у питању. Јак је пресвиснуо од чежње за зеленим пашњацима своје домовине и за младошћу у коју га је повратио познати зов и потресао до темеља његов заборав. Тако је бар протумачио смрт старог јака један енглески природњак.

Ветрењача Алфонса Додеа

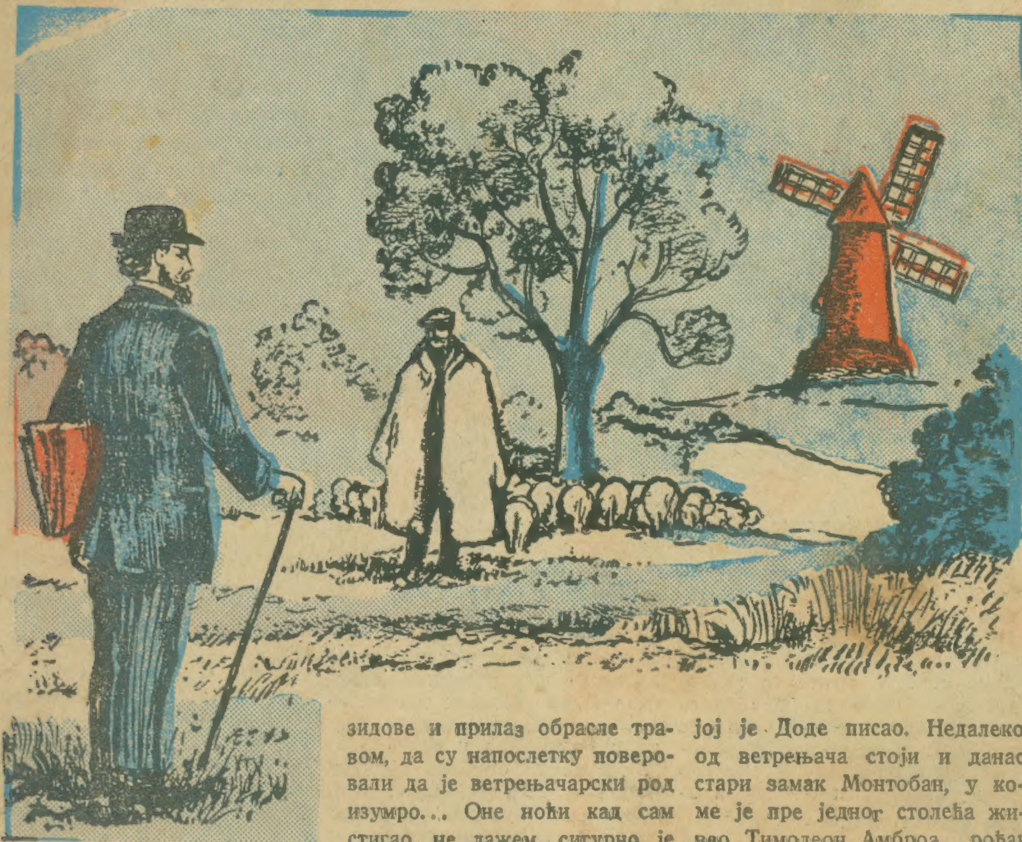

У Француској, неколико километара од града Арла, налази се село Фонвиел. Ово сеоце постало је славно широм света захваљујући књизи Алфонса Додеа „Писма из моје ветрењаче". Али, с друге стране, и непознати Фонвиел са својим ветрењачама, необично лепа природа и занимљиви људи који тамо живе, учинили су много за славу овог писца. Јер, његов таленат могао је да добије потстицаја и да створи онако дивне странице баш у додиру са оваквом средином, која човека просто гони на стварање.

Од пре неколико деценија, кад су први пут преведене на наш језик, па до данас, ове приче доживеле су више издања и одушевљавале су многе генерације наших читалаца. Ко се не сећа „Чича Корнијеве тајне", „Звезда", или „Козе господина Сегена"? Неки су, наравно, заборавили, али се многи још сећају оног лепог почетка ове незаборавне књиге:

„Зечеви су били запрепашћени... Тако дуго су виђали затворена врата на ветрењачи, зидове и прилаз обрасле травом, да су напослетку поверовали да је ветрењачарски род изумро... Оне ноћи кад сам стигао, не лажем, сигурно је њих двадесетак седело у кругу око заравни и грејало шапе на зраку месечине... Само што отшкринух прозоре — пррр! Логор се расу и мали бели турови, подигнута репа, стругнуше у честар".

Алфонс Доде штампао је „Писма из моје ветрењаче" 1866, кад му је било двадесет и шест година. Дотле, као млад и непознат — мада је већ био штампао „Писма из Париза" и „Писма са села" — он је своје књижевне саставе углавном читао у уском кругу познаника и пријатеља. Тек са „Писмима из моје ветрењаче" он је ушао у француску књижевност, чија су му се врата широм отворила.

Као што се седам грчких градова препиру којем од њих припада част као месту Хомерова рођења, тако „у долини Роне, у срцу Провансе, на падини засађеној боровима и храстовима" постоје четири ветрењаче, али се не зна о којој је Доде писао. Недалеко од ветрењача стоји и данас стари замак Монтобан, у коме је пре једног столећа живео Тимолеон Амброа, рођак Алфонса Додеа. Да ли је млади Алфонс отседао у овоме замку свога рођака? Није ли можда, пишући књигу, мислио на ветрењачу Тисо, која је најближа замку?

Много доцније, кад је био на заласку живота, Доде је написао „Историју мојих књига", у којој на једном месту каже:

„...А како је тек било дивно вратити се у ветрењачу и одмарати се на травној заравни, размишљати о књизи у којој ћу доцније описати све то, о књизи у којој ћу описати звуке песама, звонки смех, заносне легенде, отсјај треперавог сунца и мирис сажежених брда..."

А ево шта каже Доде о ветрењачи Тисо, која му је, ако је он отседао у замку као што се то претпоставља, била на домаку:

„Заиста би требало купити ветрењачу старога Тисоа; кад одем к њему говорићу му о томе. Моја част ми налаже да купим једну ветрењачу".

Иако Доде почиње своју књигу куповином ветрењаче пред бележником, то је уствари само слобода песничке конструкције, јер је утврђено, после много истраживања, да он никад није био сопственик ниједне ветрењаче.

Пре но што ће му донети славу, приче овог ветрењачарског краја донеће му много брига и унутрашњих борби. Кад се млади Доде вратио из долине Роне у Париз с многим лепим утисцима, он није био задовољан својим књижевним делом. Сумњао је у себе и једнога дана позвао је свога пријатеља Пола Арена да му помогне. У то време Доде и Арен становали су у близини Париза, у врло лепом и шумовитом крају који је донекле потсећао на Провансу. Пол Арен био је нешто искуснији књижевник од Додеа и радо се одазвао његовом позиву. „Писма из моје ветрењаче" садрже дванаест приповедака. Првих шест Доде је написао уз помоћ Пола Арена, па их није ни потписао својим правим именом, већ двојним псеудонимом Мари-Гастон.

Стално незадовољан собом и сумњајући у свој таленат, узнемирени Доде напустио је Париз и поново отишао у унутрашњост. Тамо је остао све док прво издање ових прича није доживело успех. Тек тада, охрабрен, наставља да ради на шест других прича, које ће, доцније, са првима чинити нераздвојну целину.

Ускоро ће се навршити сто година откако су први пут штампане „Приче из моје ветрењаче", које су, безмало, преведене на све језике света, а историчари француске књижевности још никако не могу да реше проблем којој од четири ветрењаче прилада слава. Али, док спор коначно не буде решен, избор је пао на ветрењачу Рибе, која се види на нашем цртежу. У њој се данас налази мали музеј посвећен великом писцу, једном од најомиљенијих француских књижевника, Алфонсу Додеу.

Веровали или не...

НЕОБИЧНИ САРАДНИЦИ ЈЕДНОГ КЊИЖЕВНИКА

Проспер Жолио де Кребијон (1674—1762), француски драматичар, увек је писао своје трагедије у

присуству два гаврана који су стајали на ивици његовог писаћег стола. Кребијон је гавранове називао својим сарадницима, тврдећи да га њихово грактање инспирише и помаже му да нађе одговарајући стихове и сцене.

МАЈМУНИ — НАСЛЕДНИЦИ

Енглескиња Берта Гир, која је умрла пре осамнаест година, оставила је већи део свога иметка мајмунима из Лондонског зоолошког врта, с тим да се од интереса на завештану суму за мајмуне купује воће и бонбоне.

ЗБОГ КЊИГЕ ИЗГУБИО ЖИВОТ

Дон Карлос, син шпанског владара Филипа II, био је убијен по наређењу свога оца — због увреде. Дон Карлос је „написао" једну књигу коју је назвао: „Велика и дивна путовања Филипа II". Међутим, књига је имала само насловну страну, док су сви остали листови у њој били потпуно бели. Наиме, Филип II никад у животу није путовао.

РУЖИЧАСТА ВЕЧЕРА

После премијере француског филма „Руже", који је снимљен 1937 године, режисер филма Хаскел приредио је вечеру на којој су сва јела и сви зачини били ружичасти, и то почев од рибе, па све до колача и воћа.

БУДУЋЕ РОБИЊЕ

У племену Гонд, у Индији, свадбена свечаност беома је необична и траје свега неколико тренутака. Брак се закључује на тај начин што младић стави девојци, која се налази на земљи пред његовим ногама, једну ногу за врат. Тиме се будућим женама на самом почетку брака става до знања да треба да буду послушне и покорне.

НАЈДУЖЕ ЦИГАРЕ НА СВЕТУ

Индијанци из јужноамеричког племена Јаупе пу-

ше најдуже цигаре на свету. Њихове цигаре дугачке су око 70 сантиметара, а толико су тешке да пушач често мора да их држи обема рукама.

Кроз историју атома

А КАКО ЗНАШ ДА ЈЕ ТО АТОМ АЗОТА? ПА ТО НИГДЕ НЕ ПИШЕ!

ВРСТУ АТОМА ЛАКО МОЖЕШ ДА ОДРЕДИШ ПО БРОЈУ ПОЗИТИВНО НАЕЛЕКТРИСАНИХ ЧЕСТИЦА ИЛИ „ПРОТОНА" У ЈЕЗГРУ. ЕВО, ИЗБРОЈ ИХ...

4...5...6...7... ПРОТОНА. ЗАИСТА, У ПРАВУ СИ! ТО ЈЕ АЗОТ!

ВИДИШ, СВАКОМ ОД 92 ЕЛЕМЕНТА У ПРИРОДИ ДАТ ЈЕ **АТОМСКИ БРОЈ** КОЈИ ЈЕ РАВАН БРОЈУ ПРОТОНА.

АТОМСКИ БРОЈЕВИ
1-ВОДОНИК 7-АЗОТ
2-ХЕЛИЈУМ 8-КИСЕОНИК
3-ЛИТИЈУМ 9-ФЛУОР

ОСАМ ПОЗИТИВНИХ... ТО МОРА ДА ЈЕ КИСЕОНИК... АЛИ, ШТА СУ ОВЕ **ЦРНЕ** КУГЛЕ КОЈЕ СУ ПОМЕШАНЕ С ЊИМА?

ТО СУ **НЕУТРОНИ**... ЧЕСТИЦЕ БЕЗ ЕЛЕКТРИЧНОГ НАБОЈА

ПА ТО ОНДА ЗНАЧИ ДА АКО ЈА ОВОМ АТОМУ ОДУЗМЕМ НЕКОЛИКО ПОЗИТИВНИХ ЧЕСТИЦА ДА ЋУ ДОБИТИ АТОМ НЕКОГ ДРУГОГ ЕЛЕМЕНТА. ТО ЈЕ БАР ЛАКО!

ВИДИШ... АТОМСКИ БРОЈ ЈЕ ЈЕДНАК БРОЈУ ПРОТОНА, А АТОМСКА ТЕЖИНА ЈЕДНАКА ЈЕ БРОЈУ ПРОТОНА И НЕУТРОНА ЗАЈЕДНО

ЛАКО? МИСЛИШ? СЕТИ СЕ ДА СУ АЛХЕМИЧАРИ ВЕКОВИМА ПОКУШАВАЛИ, АЛИ НИСУ УСПЕЛИ ДА ОД ОЛОВА „ОДУЗМУ" ТРИ ПРОТОНА И ТАКО ДОБИЈУ ЗЛАТО!

НЕКОЛИКО ПРИМЕРА

ЕЛЕМЕНТ	ПРОТОНИ	НЕУТРОНИ	АТОМ. БРОЈ	АТОМ. ТЕЖ.
КИСЕОНИК	8	8	8	16
ГВОЖЂЕ	26	30	26	56
ЗЛАТО	79	118	79	197
ОЛОВО	82	125	82	207
УРАНИЈУМ	92	146	92	238

Хладњаци некад и сад

Ретки су људи који воле хладноћу. Већини је она непријатна. Па ипак, ниска температура потребна је људима, јер се без ње не би могао ни замислити онај свакодневни, практични живот.

Још од најстаријих времена људи су осећали потребу за хладноћом, али не само због тога што их је она освежавала, него и да би помоћу ње сачували животне намирнице. Они за вештачку хладноћу нису знали, али су имали „природне хладњаке" у којима су чували своје намирнице од кварења. У ту сврху служили су им снег и лед, које су скупљали и на разне начине одржавали. Прича се да је Александар Велики за време својих похода у Азију наређивао да се скупља снег и лед у високим планинама и да се у њима чува јело и пиће. Тако се и данас ради у планинским крајевима, где се снегом и ледом напуне у току зиме нарочите јаме, па га људи имају преко лета, чак и за време највећих жега.

Али, ти примитивни хладњаци нису могли да задовоље све веће потребе, па су људи у току векова тежили да пронађу нешто боље и савршеније. У току тог дугог времена проналажена су разноврсна средства за хлађење. Како су у 18 веку људи јако волели сладолед и друге хладне посластице, нарочито Французи, то су их они хладили помоћу соли. Проналажена су и друга средства за хлађење. У току последњих сто година научници су откри-

ли да разне бактерије упропашћују веома брзо многе намирнице, па се тражио начин да се онемогући њихово дејство. Установљено је да се то може постићи помоћу ниске температуре, па су многи почели да траже справе помоћу којих ће створити ниску температуру и сачувати намирнице од кварења. Потреба за њима осетила се нарочито кад се храна почела набављати из далеких земаља, као например месо из Јужне Америке. Њега је за време дугог транспорта требало одржати у свежем стању. Све је то учинило да се траже и налазе што савршенија средства за хлађење. Прву машину за хлађење направио је 1850 године Американац Гори, а усавршио ју је Кер 1862. Године 1874 Карл Линде пронашао је машину за хлађење помоћу сабијања амонијака.

Данас се применом ниске температуре, од минус 30 до минус 50 Целзијусових степени, може одржати воће, поврће, месо, риба и друге намирнице потпуно свежи, и то не само за 24 часа, него недељама и месецима, а да углавном не изгубе особине свежих животних намирница. Захваљујући томе, воће се може одржати онакво какво је убрано преко целе године. Сада се, поред малих, кућних хладњака, праве велика постројења за хлађење која служе за одржавање намирница у већим количинама. Сада ни у тропским крајевима није више проблем како да се сачува храна.

Хладноћа се употребљава и у друге сврхе, например при операцијама, пошто делови човечјег тела под дејством хладноће постају неосетљиви. Постоје и бродови-хладњаче, затим железнички вагони, аутомобили и друга превозна средства у којима се налазе постројења за хлађење.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати животопис једног нашег песника.

Он се родио 27 јуна 1832 године у Српској Црњи у Банату. Пошто је свршио три разреда гимназије, почео је да учи сликарство код једног сликара у Темишвару, али га је прекинула Буна од 1848 године, у којој се тукао у редовима добровољаца. После Буне учио је сликарство у Пешти, Бечу и Минхену. Када се вратио у Банат, неко време живео је од сликарства. Године 1856 прешао је у Србију и добио место привременог учитеља у селу Подгорцу, у тимочком округу. Ту и у оближњем селу Сумраковцу служио је до 1858, а онда је до 1860 био учитељ цртања у једној приватној школи у Београду. После тога продужио је сликарске студије у Бечу, па се опет вратио у Србију, где је био у неколико места учитељ цртања. Године 1871 отпуштен је из државне службе, а 1872 постављен за коректора Државне штампарије, где је радио до смрти. Умро је у Београду 16 новембра 1878 године.

Да ли сте се сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте даље.

Педесетих и шездесетих година он је сталан сарадник готово свих српских часописа. Написао је драме: „Сеоба Србаља“, „Јелисавета књегиња црногорска“ и „Станоје Главаш“. Године 1873 изишла је збирка његових стихова „Песме“. Он је изнад свега лиричар, песник јаке маште, плах и бујан. Имао је велико надахнуће, показује велику снагу и широку речитост. Што год је писао, било епска или драмска дела или приповетке, свуда избија његов лирски темпераменат. Написао је и неколико епских песама. Он је један од највећих лиричара и најранијих драматичара српских, а и један од најплоднијих наших приповедача. По природи слободољубив и правдољубив, он напада бирократску стегу у Србији, буни се против гушења слободе мисли и савести, протестује против гажења малих и слабих. Он воли оног притиснутог сељака и има јако осећање националне слободе и социјалне правде. Од њега је остало и неколико добрих слика.

Ако се нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор

(Ђура Јакшић)

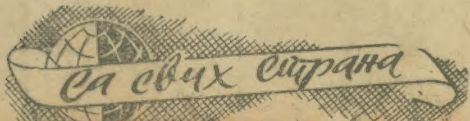

НАРОДИ КОД КОЈИХ СЕ НЕ ЈЕДЕ ВОЋЕ И ПОВРЋЕ

Већина примитивних народа једе у великим количинама воће и поврће, које и модерна медицина сматра за најбољу врсту хране. Али има и таквих народа који не једу ништа у сировом стању, па ни воће и поврће. Тако се становници Западне Африке гаде сваке некуване биљне хране, а старији, из страха да им деца не би „омекшала“, забрањују деци да једу поморанџе, које зато у огромним количинама труну на дрвећу. Порториканци, који спадају међу најлошије храњене становнике на земљи, не једу никакво воће, јер га сматрају за отровно и опасно по здравље. Они сматрају да воће „хлади“ људско тело место да га загрева.

ЈЕДНО СТАРО РАТНО ЛУКАВСТВО

У историји ратова помињу се многа занимљива ратна лукавства. Међу њих спада и трик краља Камбиза, који је, како се прича, извео када је нападао Египат. У Египту је постојао култ мачке, која је била посвећена и једној богињи. Египћани су сматрали да је убиство мачке такав злочин да се за њега може да одмери једино смртна казна. Знајући то, Камбиз је наредио да се пре напада нахвата што више мачака. Кад је та наредба извршена, издао је другу: да се све мачке пусте испред војске, јер је био уверен да Египћани неће бацати ни копља ни стреле на мачке. И није се преварио. Египћани су више волели да постану робови него да убијају мачке. И ово је једна од многих заблуда које се помињу кроз историју човечанства.

РИМСКЕ ПЕРИКЕ

Римљанке су радо носиле перике и волеле су да их често мењају. Неке су то чиниле по неколико пута на дан. Коса на перикама била је разноврсна: бела, црвена, жута итд. Царица Месалина имала је дивну црну косу, али је радије носила жуту перику. За Фостину, жену Марка Аурелија, прича се да је имала три стотине разноврсних перика. За време рата с Галима ушла је у моду перика риђе косе, какву су имале галске жене. Због тога се скупо плаћала отсечена коса галских жена, од које су се после правиле перике.

„ЛАВОВСКИ ГРАД“

Име Сингапур на индиском значи „Лавовски град“. Сингапур се налази на раскрсници поморских путева у Малачком Каналу, којим пролазе сви бродови на путу за Далеки Исток. У граду има око 800.000 становника. Варош је подигнута 1819 године на мочварном и пустом острвецету, које су Енглези добили на дар од султана од Џохоре. Због доминантног положаја у овом делу света, он се често назива и Источним Гибралтаром.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗАШТО ЛИШЋЕ УЈЕСЕН МЕЊА БОЈУ

Познато је да је лишће на дрвећу зелено због тога што садржи материју која се зове хлорофил. Помоћу њега и сунчеве светлости зелене биљке претварају биљни сок у угљене хидрате. Чим настану прве јесење хладноће, биљни сок почиње да се разређује и да пристиже у много мањим количинама у лишће. Према томе, количина хлорофила у лишћу се смањује, а други пигменти, који су се такође налазили у лишћу, постају видљиви. Управо ти други пигменти, као што су каротин и ксантофил, дају ујесен лишћу жуту боју.

ЛЕК ПРОТИВ РАНА ОД ЛЕЖАЊА

На болесницима који су добили ране од дугог лежања испробана је једна нова помада добијена од перувијанског балсама. Помада се показала необично ефикасном, чак и код рана које никаквим другим лечењем нису зарашћивале. Лекари се надају да ће се овим леком моћи лечити и разне врсте чирева.

АНТИБИОТИЦИ У ЗУБУ

На састанку америчких зубних лекара говорено је и о примени антибиотика у зубарству. Ако се у пломбу која се ставља у болестан зуб дода мала количина неког антибиотика — ауреомицина, стрептомицина или хлоромицетина — она спречава даље кварење зуба, тако да пломба много дуже траје.

ЛЕДЕНИЦЕ С НЕБА

У више махова забележена је оваква чудна појава: ледени сталактити падали су с неба. Њен узрок није ни метеоролошке ни астрофизичке природе. Анализом оваквих комада леда утврђено је да они садрже извесну количину — сапуна! После тог открића било је једноставно објаснити постанак ледених сталактита који падају с неба. Наиме, сви велики транспортни авиони имају одељење за умивање, из кога се вода и сапуница кроз један отвор избацују напоље. Пошто они обично лете веома високо, а на висинама је температура готово увек испод нуле, на излазном отвору стварају се сталактити, који се услед вибрације авиона откидају и падају на земљу. Тако постају „леденице с неба“.

ЗАШТО СУ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ МАЈМУНИ ЦРТАНИ БЕЗ РЕПОВА

На европској обали Гибралтарског Мореуза живе маготи, једини европски мајмуни. Научници нису могли да утврде да ли су маготи живели ту и у време кад Гибралтарски Мореуз није постојао и кад су Шпанија и Африка биле везане копном, или су их у Старом веку путници пренели из Африке. Маготи су дуги око 75, а високи 50 сантиметара. Длака им је маслинастоцрвенкаста. Маготи немају реп. Како су безрепи маготи једини европски мајмуни, то су Европљани замишљали да су сви мајмуни без репа. Због тога су кроз читав Средњи век мајмуни обично цртани без репова.

ЕЛЕКТРИЧНА ЦЕНТРАЛА НА АТОМСКИ ПОГОН

У Питсбургу ће се подићи прва електрична централа на атомски погон. Ова централа је део великог пројекта изградње атомских централа и истовремено прва практична примена нуклеарне енергије у друштвене сврхе. Иако се још не зна тачно колика ће бити цена овако добијене електричне енергије, стручњаци сматрају да ће бити знатно нижа него код обичних централа. За погон ове атомске централе употребиће се концентрација уранијума 235.

ПРЕСАЂИВАЊЕ ЖИВОТИЊСКИХ АРТЕРИЈА

Доктор Куфнагел са медицинског факултета у Џорџтауну изнео је на састанку америчких хирурга резултате својих опита са пресађивањем животињских артерија. У већини случајева операције су потпуно успеле. Као нарочито добру страну овог пресађивања он је истакао могућност да се оно може вршити у свако доба, кад год затреба, јер се животињске артерије лако конзервишу.

НОВ НАЧИН ОТСТРАЊИВАЊА ТРУНИ ИЗ ОЧИЈУ

На састанку очних лекара у Бечу, доктор Фундер изјавио је да се страна тела која су доспела у рожњачу могу лако отстранити малом електричном бушилицом сличном оној којом се служе зубни лекари. Та бушилица прикључи се на мали електрични мотор који виси изнад главе пацијента, тако да очни лекар може слободно њом да рукује. Претходно се рожњача умртви новокаином, те је, нарочито с обзиром на велику брзину обртања бушилице, операција сасвим безболна. Ивер, метал или стакло просто се истисну, а да се притом рожњача ни најмање не оштети. Употребом досадашњих инструмената то се није могло избећи. До оштећења рожњаче долазило је чак и кад су операцију вршили и необично вешти хирурзи.

КО ЈЕ БИО ПАЛАМЕД

По митологији, Паламед је окретни и довитљиви син еубејског краља Науклија. Учествовао је у Тројанском рату, где су га Грци каменовали, пошто га је Одисеј оклеветао као издајицу. По народном веровању он је пронашао светионик, мере, нека грчка слова итд.

„ИГРАЈУ ЖМУРКЕ“

Познато је да има острва која се час појаве на површини мора, а кроз извесно време нестаје их у дубинама. Има више таквих острва, а многих је историја врло занимљива. Та појава је последица вулканског дејства. Због тога што се тако појављују и ишчезавају добила су и назив „острва која играју жмурке“. Таква су острва Фалкон, Фердинанд, Богуслав, Нови Богуслав итд.

НАЈЛОН ЈАЧИ ОД ЧЕЛИКА

Амерички фабриканти аутомобилских гума од пре извесног времена израђују гуме са најгеном, једном новом врстом најлонског влакна. Најген је отпорнији од свих металних влакана, а сам процес израде нимало не смањује његову отпорност.

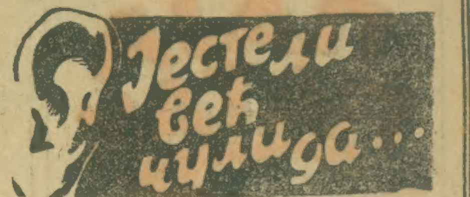

...на прве аутомобиле често су стављане вештачке коњ-

ске главе да их се коњи не би плашили.

...постојбина чаја није Кина, као што се обично мисли, већ Асам. Цвет чаја је бео и веома сличан цвету дивље руже.

...јужноамеричко дрво ши, чије је научно име бутироспермум, даје бутер маснији и укуснији од ма ког другог бутера.

...приликом изградње Суецког канала било је ископано 74 милиона кубних метара земље и камена.

...једна врста птица сличних свракама, које живе у Бразилији, граде своја гнезда од тврде иловаче. Због тих гнезда, која веома мно-

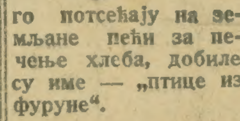

го потсећају на земљане пећи за печење хлеба, добиле су име — „птице из фуруне“.

...Јапанци су, као што је познато, прилично сујеверни. У Јапану постоји веровање да има срећних и несрећних бројева. Тако, например, многи Јапанци не пристају да у њиховом телефонском броју буде ма каква комбинација броја 42 и 49, јер сматрају да ти бројеви доносе несрећу.

...жирафа је нема. Она у грлу уопште нема гласних жица.

... у многим крајевима Аргентине једна нарочита врста кокошака чува фарме уместо паса. Те кокошке, које у Аргентини називају „чаја“, велике су као ћурке и ноћ проводе на високом дрвећу. Њихово чуло слуха и мириса необично је развијено, тако да још издалека осете приближавање страних лица. Оне одмах нададу дреку, а њихово јако и пискаво крештање у стању је да пробуди човека и из најдубљег сна.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) спортско одело. 5) презиме руског оперског композитора (1804—1853); 7) место у Црној Гори; 8) презиме великог француског књижевника („Јадници“); 10) доктор медицине; 12) хемиски знак за сребро; 13) град у Сирији; 15) кантон у Швајцарској; 17) страно женско име; 19) стари град на Пелопонезу; 21) ароматична биљка. 22) по грчкој митологији див с једним оком на средини чела; 24) река у Средњој Европи; 25) енглески поларни истраживач који је одредио положај земљиног магнетског пола; 27) једна електрода; 29) одречна речца; 30) град у Француској; 32) мера за површину; 34) горњи дом; 36) поклон; 38) врста женског шешира. 39) област у југоисточној Француској; 41) држава у Азији.

Усправно: 1) влас; 2) супарници; 3) слово латинице; 4) врста спорта; 5) узвик изненађења; 6) турска титула; 7) притока Врбаса; 9) обавештење; 11) главни град Естоније; 14) роман И. А. Гончарова. 16) јак ветар; 18) највеће јапанско острво; 20) врста мајмуна; 23) град у Андалузији; 24) полуострво између Дубровника и Гружа; 26) место у Војводини; 28) безбојна лако испарљива течност пријатна мириса; 31) душевна болест; 33) престоница старе српске државе; 35) град и лука у Израелу; 37) водена животиња; 40) лична заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) рива; 5) Козара; 7) катун; 8) за; 10) атом; 11) кит; 12) Цер; 13) Гоја; 14) ат; 15) лимар; 16) апатит; 18) ован; 19) емират; 21) спона. 22) еј; 24) Кина; 25) сто; 26) Ита; 27) опит; 28) те; 29) Илова; 30) легура; 32) Мока.

Усправно: 1) ротор; 2) изум; 3) Ван; 4) ар; 5) катета; 6) Азијат; 7) каца; 9) атар) 11) комина; 13) гитара; 15) лавина; 17) Помона; 19) епител; 20) тетива; 21) Скит; 23) јота; 25) спора; 27) олук; 29) Иго; 31) ем.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЏЕПНИ ЧАСОВНИК И „ЧАРОБНИ ШТАПИЋ“

Узмите џепни часовник и кажите некоме из друштва да замисли који хоће број од 1 до 12. Реците му да ћете тај број за-

час погодити помоћу „мађионичарског штапића“. Узмите „штапић“ (који може да буде и обична писаљка) и кажите ономе који је замислио да при сваком вашем удару штапића о стакло на часовнику каже у себи по један број почев од замишљеног па редом до 21. (Рецимо, ако је замислио 5 да броји овако: пет, шест, седам, осам и тако даље до двадесет један). Кад дође до броја 21 нека каже: Стој! Тога тренутка ваш штапић показаће му на сату број који је замислио.

Ви ћете то постићи ако штапићем ударите прво број 9 на сату, па онда 8, па 7, 6, 5 итд., у правцу супротном кретању казаљке, све док не чујете реч: „стој“. Тада зауставите штапић на оном броју где сте се затекли кад је реч „стој“ изговорена. То ће бити замишљени број.

МАЛО ЗАБАВЕ

Чисту хартију пресавијте тачно по средини, па на једној половини нацртајте прву слику, а још лепше ће бити ако је увеличате. Другу хартију тако исто пресавијте и прецртајте другу слику. Кад сте то урадили, узмите маказе, па тачно по цртежу изрежите обе слике и онда раширите хар-

тије. Ако сте добро цртали и пажљиво резали, од прве слике добићете разгранато дрво са две птице на њему, а од друге слике лепу корпу пуну цвећа.

ГРЧКИ ХРАМ

Од једанаест шибица начините грчки храм као што је овај на слици. Од тих једанаест шибица преместите четири, тако да место храма добијете десет

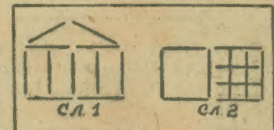

квадрата. То није тешко. А ако вам случајно не пође за руком, погледајте слику 2 и одмах ће вам бити јасно како то треба учинити.

ВЕШТИНА СА ШИБИЦАМА

Узме се у сваку руку по једна шибица, држе се водоравно пред собом и онда се брзо примакну једна другој, тако да им се главе додирну. То није никаква вештина и свакоме ће то поћи за руком. Онда треба затворити једно око и поновити опит. Ако се ради истом брзином као и први пут, вероватно да неће успети. Само ако ово сасвим полако изводимо, успећемо да саставимо шибице. Ако се затворе оба ока, нећемо уопште успети да их саставимо, Напротив, често се саставе ако мало клатимо главом лево и десно.

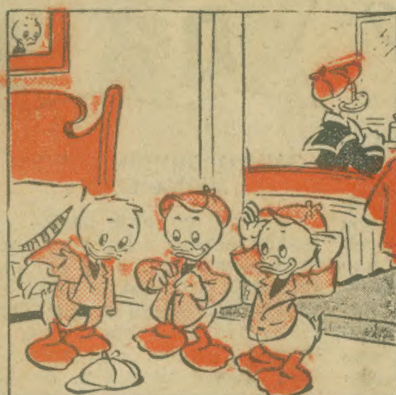

Који је ОДГОВОР тачан

Парарога је:

зло биће из народних веровања

стара казна

чамац афричких урођеника

граматички израз

Свада је:

нанос планинских река

митолошка личност

старе индиске песме

средњовековна хаљина

Триколон је:

познати ритер

игра

врста песме

део старе одеће

ОДГОВОР:

Парарога је продужење завршетка једне речи тиме што се на завршетак дода једно или два слова. На пример: „овдена" место „овде", „туна" место „ту"; затим значи мењање речи, промена, извођење. У медицинском смислу парарога значи омекшање костију.

Свада је била богиња наговарања код старих Римљана. У фигуративном смислу свада значи речитост, дар наговарања, вештина излагања лепим причањем, а у презривом смислу означава говорљивост, брбљивост.

Триколон је ствар састављена од три члана или дела, а значи и песму која има три врсте стихова.

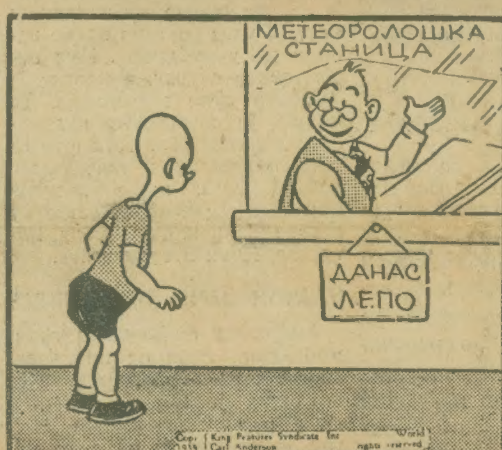

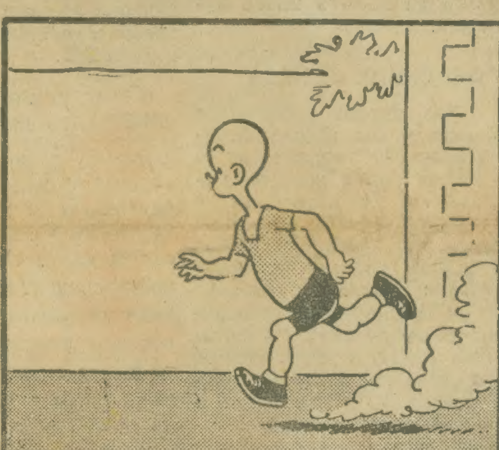

УЗБУДЉИВО ПЕЦАЊЕ

— Никако не разумем, Перо, какво ти је то задовољство да сатима тако седиш са удицом, а, колико ја знам, још никад ништа ниси упецао! — чуди се Попај.

— Вараш се, Попаје, ако мислиш да ми је за то време досадно. Ја преживљавам итекаква узбуђења.

— Узбуђења? Седиш ту, ћутиш и гледаш у воду. Зар је то узбудљиво?

— Итекако је узбудљиво. Јер, ја немам пецачку дозволу.

ДВЕ СРЕЋКЕ И ЈЕДНА ПРЕМИЈА

Мики се похвалио Шиљи да је купио две срећке неке добротворне лутрије.

— Е, нисам знао да си толико глуп, Мики! — згрануо се Шиља. — Купио се две срећке, а добро знаш да има само једна премија.

МЛЕКАЏИСКА РАЧУНИЦА

— Је ли, Хорације, колико млека даје она твоја крава сименталске расе?

— Девет литара. Два литра попијем ја са укућанима, а десет продајем!

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЏОНИЈА

БРОД „МОРСКА ЛАСТАВИЦА" СРЕЋНО ЈЕ СТИГАО У ЛУКУ... ШАНГ ЛИН И ТОМ ТРАУТ СУ ОДАХНУЛИ КАДА СУ ЦРНОГ БЛЕКИ-ЈА И ОСТАЛЕ ГУСАРЕ ПРЕДАЛИ ВЛАСТИМА...

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.